

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗДСС ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Сучасна динаміка трансформаційних змін в Україні супроводжується посиленням економічної та політичної нестабільності та загостренням соціальних проблем. У зв'язку з чим, національна безпека держави в соціальній сфері потребує захисту від ризиків та загроз соціальній безпеці, а також корегування механізмів та інструментів її забезпечення, що сприятиме підвищенню ролі держави щодо виконання своїх функцій у соціальній сфері, а саме, захисту прав і свобод людини в ринкових умовах, забезпеченню результативності соціальної політики та системи соціального захисту, створенню передумов підвищення добробуту та якості життя населення.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки» соціальна безпека – це стан захищеності соціальних інтересів особи, соціальних груп та суспільства загалом. Вона є таким станом правових норм та інститутів безпеки, що забезпечують захист прав і свобод людини, духовних і матеріальних цінностей суспільства, тому саме ефективне функціонування соціальної сфери є одним із пріоритетних завдань на сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашої держави, а виявлення ризиків і загроз національній безпеці України в соціальній сфері набуває все більшої актуальності в умовах трансформаційних перетворень.

Узагальнення категоріального апарату «соціальна сфера», дає можливість зробити висновок, що соціальна сфера – це сукупність усіх галузей життєдіяльності суспільства, взаємопов'язаних з державними і недержавними установами, організаціями і підприємствами, які забезпечують загальний рівень життя громадян та сприяють зростанню їх благополуччя в державі, створюючи при цьому оптимальні умови для реалізації та самореалізації здібностей та інтересів громадян. Наявні загрози соціальній безпеці спричинені низькою ефективністю та якістю державного управління соціальними процесами, часто є похідними від недосконалості рішень, які приймаються органами влади, діяльність якої характеризується суперечливістю, орієнтацією на досягнення поодиноких цілей та недостатнім урахуванням практичної адаптованості заходів, що впроваджуються, до реальних умов, які склалися в суспільстві. Забезпечення безпеки в соціальній сфері можливо за умов ефективності формування та реалізації соціальної політики держави, метою якої є боротьба з бідністю, збереження людського капіталу, його пристосування до потреб ринкової економіки, сприяння економічному зростанню, забезпечення соціальної справедливості та політичної стабільності. Способом реалізації соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій. Соціальний захист – це діяльність держави, яка включає в себе комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я та добробуту громадян, соціальної підтримки та допомоги на випадок складних життєвих обставин, які в кінцевому результаті мають сприяти формуванню й розвитку повноцінної особистості, дотриманню соціальних гарантій, створенню умов для самореалізації та утвердження в житті.

Аналіз індикаторів оцінювання стану соціальної безпеки дозволяє акцентувати увагу на ролі системи загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗДСС) щодо мінімізації впливу соціальних ризиків та упередженні існуючих загроз з метою покращення рівня і якості життя населення України. Так, згідно з Основами законодавства України про ЗДСС загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення

громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [1]. Завдяки соціальному страхуванню суспільство формує грошові фонди, з яких фінансуються витрати, що пов'язані з утриманням непрацездатних осіб; забезпечує необхідну кількість і структуру відтворення трудових ресурсів; скорочує розриви в рівні матеріального забезпечення працюючого та непрацюючого населення; досягає підвищення життєвого рівня соціальних груп населення, що не беруть участі в трудовому процесі. Організаційно-адміністративне забезпечення такої діяльності в Україні здійснюється на підставі профільних законів відповідними фондами соціального страхування. Про необхідність реформ системи соціального страхування в умовах трансформаційних перетворень свідчать значення індикаторів оцінювання стану соціальної безпеки в Україні: «відношення середнього розміру пенсії за віком до прожиткового мінімуму осіб, які втратили працездатність», «обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, відсотків до ВВП», «чисельність ВІЛ-інфікованих осіб з діагнозом, що встановлений уперше в житті», «чисельність хворих на активний туберкульоз із діагнозом, що встановлений уперше в житті», «рівень зайнятості населення у віці 15 – 70 років» та інші [2].

Таким чином, забезпечення соціальної безпеки у сучасних умовах потребує нових підходів до вирішення соціальних проблем, зокрема економічного зростання, створення нових робочих місць, підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення. Важливе місце займає подальший розвиток соціальної відповідальності усіх суб'єктів, що є гарантом забезпечення соціальної безпеки, засобом підтримання і зміцнення соціальної злагоди, цілісності суспільства його подальшого стабільного розвитку, заснованого на врахуванні якнайширшого кола соціальних інтересів. Основними напрямками державної політики з питань національної безпеки у соціальній сфері є:

- істотне посилення соціальної складової економічної політики, реальне підвищення життєвого рівня населення, передусім на основі підвищення вартості оплати праці, своєчасної виплати заробітної плати та гарантованих законом соціальних виплат, посилення цільової спрямованості матеріальної підтримки, зниження рівня безробіття;
- створення умов для подолання бідності й надмірного майнового розшарування в суспільстві;
- збереження та зміцнення демографічного і трудових ресурсного потенціалу країни; подолання кризових демографічних процесів; створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я, ліквідації алкоголізму, наркоманії, інших негативних явищ; ліквідація бездоглядності, безпритульності та бродяжництва серед дітей і підлітків.

До напрямів реформування системи ЗДСС у контексті забезпечення національної безпеки у соціальній сфері правомірно віднести: забезпечення більш тісного зв'язку між розміром страхових виплат та страхових внесків до системи соціального страхування, що сприятиме мотивації застрахованих осіб до участі у фінансуванні системи; легалізація трудових відносин; орієнтація системи страхування на забезпечення громадян страховими виплатами і пов'язаними з ними соціальними послугами.

Література

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>.

2. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.